

DREPTUL

LEGIslaTİUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA POLITICA

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ SUB CONDUCEREA D-lor

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, C. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HAGI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
PRIM-REDACTOR

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Ion N. Stambulescu. — *Probleme de ordin constituțional.*
C. Cristodorescu. — *Câteva însemnări relative la legea pentru reforma agrară din vechiul regat.*
Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Justiție, secția I.* — Recurs în casație. — Drept de ordin constituțional. — Aplicare în viitor.
(Aurel Iliescu cu C. B. Boroff).
— Basarabia. — Procedura rusă. — Interpretarea convențiilor. — Expertiză. — Neobligativitatea concluziunilor expertului pentru judecător.
(Sava Prodan cu David Cremer).
Curtea de Apel din București, secția IV. — Apel. — Nemotivare — Respingere.
(Frații Roller cu Alex. Cantoniari).
Tribunalul Tecuci. — Proba testimonială. — Inceput de dovadă scrisă. — Imposibilitate fizică sau morală.
(Ioniță Bobocea cu Ioan Marin Popa și alții).

PROBLEME DE ORDIN CONSTITUȚIONAL

Articolul 103 din noua Constituție pune principiul că numai Curtea de casație în secții-unite are dreptul a judeca constituționalitatea legilor, și a declara inaplicabile pe acelea care sunt contrarii constituției.

Acest articol vorbește de legile care ar fi contrarii Constituției.

Înțelege el prin aceasta legile care ca formă exterioară ar păcătui contra Constituției, adică acele legi care nu ar fi conforme normelor de votare puse de constituție, sau numai acele legi care prin măsurile ce edictează, prin dispozițiunile lor, sunt contrarii principiilor, sau regulilor admise de Constituție.

Cu alte cuvinte dacă constituționalitatea internă numai, cum o numesc autorii, este pusă în discuție sau și constituționalitatea externă a legilor.

Această distincțiune, între constituționalitatea internă și cea externă, se face de mai toți autorii de drept civil, dacă nu în mod expres dar implicit; și ea are mare importanță atât din punctul de vedere al rațiunii, cât și al consecințelor ce decurg din punctul de vedere al puterilor din stat chemate a da soluția.

Rațiunea acestei distincții este lesne de înțeles, căci o lege ca să fie obligatorie, adică ca să se impue cu caracter de autoritate cetățenilor ca și judecătorilor, trebuie mai înainte de toate ca aceea lege să existe, să fi fost votată de Corpurile legiuitoare și să fie investită cu toate formele prevăzute de Constituția în vigoare.

O lege care nu ar îndeplini una din cerințele for-

male ale Constituției, nu există și ca atare or-
ce judecător în fața căruia se aduce în discuție o asemenea lege, e în drept a o înlătura ca ne având ființă.

Chiar autorii de drept civil frances, în care legislație, dreptul judecătorilor d'a se pronunța asupra constituționalității legilor, este aproape unanim tăgăduit, totuși când e vorba de o lege care nu ar fi votată conform dispozițiunilor Constituției, toți autorii sunt de acord a recunoaște dreptul judecătorilor de a o înlătura, după cum pot înlătura și regulamentele contrarii legilor.

Acest punct de drept nu făcea discuție la noi, nici pe timpul când chestiunea dacă judecătorii au sau nu dreptul a pipăi constituționalitatea legilor, bine înțeles constituționalitatea internă, era discutată.

Acum însă că prin noua Constituție se recunoaște puterii judecătorești acest drept, întrebarea se pune ce soluție trebuie dată, când se pretinde că o lege e neconstituțională, nu din cauză că prin dispozițiunile ei ar călca vre o regulă constituțională, ci din cauză că nu ar fi fost votată de Camera și Senat, sau nu ar fi fost sancționată de rege...

O ușoară nedomirire ar putea rezulta din faptul că dispoziția articolului 103 din Constituție pare a fi generală,

Cum însă acest punct nu făcea discuție sub imperiul vechii Constituții, noul constituant nu a fost nevoit a formula vre-o regulă în această chestie; de aceea generalitatea textului articolului 103 nu trebuie să ne ducă la concluzia, că azi se impune ca și în cazul acesta, tot Casația în secții-unite să fie singură în drept a da soluția.

Părerea mea este că orice judecător în fața căruia se pune în discuție constituționalitatea externă a unei legi, este în drept, și acum ca și în trecut, a examina chestia, și a hotărâ orcum va crede de cuviință.

Judecătorul având a se pronunța asupra aplicației acelei legi, prima din chestiunile ce are a examina, este dacă acea lege îndeplinește condițiunile cerute de Constituție, spre a avea ființă, și deci de a fi obligatorie.

Nu cred dar că e nevoie ca o asemenea chestie să fie supusă Casației în secții-unite; aceasta cu atât mai mult că legiuitorul constituant când a pus în articolul 103, dispoziția mai sus arătată, nu s'a gândit desigur, cum atestă discuțiile din ambele Corpuri le-

giuloare, de cât a rezolva problema atât de discutată sub imperiul vechii Constituții, adică dacă puterea judecătorească are cădere a cerceta constituționalitatea internă a legilor, iar nici de cum dacă o lege ce nu ar fi fost votată sau promulgată după normele impuse de Constituție, ar avea vre o putere obligatorie, căci acest punct nu suferea nici o discuție.

Ion N. Stambulescu.

Procuror General la Curtea de Casație.

CÂTEVA ÎNSEMNĂRI ÎN MARGINEA ART. 11 DIN LEGEA PENTRU REFORMA AGRARĂ DIN VECHIUL REGAT

Dreptul proprietarului cu mai multe moșii de a-și alege partea neexpropriată

Art. 19 din Constituție, modificat în 1917 la Iași, prescriind prin § II, exproprierea întinderii de 2.000.000 Ha. din proprietățile rurale particulare, a avut grija ca să prevadă prin aliniatul al doilea al § II, că întinderea acestor proprietăți, *sub raportul exproprierei, și prin urmare, al aplicării scării progresive de expropriere — de preconiza —, urma să se socotească după starea juridică de la 15 August 1916*, cu singura excepțiune, aceea a succesiunilor deschise în timpul dela 15 August 1916, și până la promulgarea legii generale de expropriere.

Decretul-lege prim, cu No. 3681 din 15 Decembrie 1918, dat pe baza art. 19 din Constituție, în art. IV, repetă ideia cuprinsă în § II al articolului constituțional, prevăzând că exproprierea este declarată deplin drept, de la data de 15 Decembrie 1918, iar că proprietățile sau părțile din proprietățile rurale declarate expropriate, sunt lovite de indisponibilitate.

La 16 Decembrie 1918, se publică în Monitorul Oficial, decretul-lege 3697, care, în art. 3, confirmă sau întărește toate dispozițiunile art. IV ale decretului 3681/1918, adăogând că — *exproprierea atinge proprietatea, oricine ar fi proprietarul ei*¹⁾, și ori care ar fi capacitatea lui juridică sau caracterul imobilului expropriat, iar în art. 11, prescrie că *întinderea proprietăților, din punctul de vedere al exproprierei, este aceea a stărei lor juridice dela 15 August 1916*, ținându-se seamă de efectul produs — sub acest raport — de succesiunile deschise dela această dată și până la 16 Decembrie 1918.

Prin art. 3, legea pentru reforma agrară din vechiul regat, prevede — pe ziua de 1 Februarie 1921 —, aceiași indisponibilitate de ordine publică, pentru terenurile ce sunt a se expropria pe baza ei, iar în privința întinderii proprietății, *păstrând aceleași dispozițiuni de până acum, o hotărăște ca fiind tot aceea a situațiunii juridice dela 15 August 1916*, adăogând doar, că urmează a se respecta îm-

prejurările create de către deschiderea succesiunilor, până la data de 14 Iulie 1921¹⁾.

Articolul 3 al legii, în al doilea alineat, mai adaugă principiul: *în tot ceia ce privește aplicarea legii de reformă agrară din vechiul regat*, toate înstrăinările petrecute până la 1 Februarie 1921, sunt fără de efect, afară de acele făcute către bănci populare, obștii, sau săteni — într'o anumită măsură ca întindere —, sau de acele pentru construcțiuni ori înființări de stabilimente industriale.

Am înșiruit toate aceste dispozițiuni de legislațiune agrară recentă, pentru ca din examinarea lor, să poată apare cu ușurință, rostul termenilor: *indisponibilitate, și situațiune juridică dela 1916*.

Este nediscutat că acest rost, nu a putut fi și nu este, decât grija de a se asigura eficacitatea aplicării exproprierei, și de al se face imposibilă eludarea prescripțiunilor legislațiunii ei, prin urmare — eschivarea dela expropriere a unei proprietăți. Decretându-se indisponibilitatea, fărămîțarea proprietății era imposibilă, și chiar *în cazul când înstrăinarea s'ar fi operat totuși*, efectul era steril, — *întinderea proprietății „în ceia ce privea aplicarea legii“*, nu era cea rezultată prin înstrăinarea astfel alcătuită pentru trebuință, ci aceea a situațiunii juridice din 1916; *exproprierea lovea, din acest punct de vedere, proprietatea, oricine ar fi fost proprietarul ei*, după cum o spune — de altfel, în mod expres — și textul art. 3 al. ult. al decretului-lege 3697/1918, și cuprinderea art. 4 din legea pentru reforma agrară din vechiul regat.

Incontestabil dar, că *din punctul de vedere al exproprierei și al ajungerei scopului ei*, orice înstrăinare a unei proprietăți sau a unei părți de proprietate, făcută *în contra dispozițiunilor legislației de care ne ocupăm*, era fără de efect pentru ea, și la aplicarea exproprierei, nu poate să fie ținută în seamă.

Tot atât de nediscutat însă este, că în afară de excepțiunile rânduite în art. 3 al. 2 al 1. agrare, orice înstrăinare de teren rural, ce potrivit legiferării era *expropriabil*, dar care în urma aplicării legii nu a fost expropriat, este valabilă, din două puternice motive:

a) pentru că prin ea nu s'a adus nici o împiedecare exproprierei, și

b) pentru că din punctul de vedere a codului civil, înstrăinarea era validă, și sub acest raport, ea era validă chiar în situațiunea când printr'însa, s'ar fi înfrânt previziunile legislației agrare, și adică s'ar fi căutat ca să se sustragă dela expropriere proprietatea.

Și din acest ultim punct de privire, în cazul când *partea expropriabilă*, în întregime sau într'o oare care măsură, ar fi fost înstrăinată de către proprietarul situațiunii juridice dela 1916, în instanța de expropriere, cu prilejul aplicării legii, *figurează*

1) Referitor la discuțiunile mari ce s'au făcut în Cameră, cu privire la fixarea acestei date, a se vedea *Codul legislației de expropriere*, pag. 83, de D.-I. D. Ștefănescu-Pribol, în colaborare cu subsemnatarul notelor de față.

1) Vezi și art. 4 din l. pentru reforma agrară din vechiul regat.

dobânditorul și nu autorul lui¹⁾, și ceia ce a achiziționat printr'o astfel de înstrăinare, i se ia totuși, în întregime sau în parte, deși avusese grija să cumpere o întindere mai mică, sau exact cât quantum-ul inexpropriabil.

Transacțiunea nu putea să nu existe civilmente, pentru că însuși textul art. 3 din l. agrară, ca și acela al textelor asemănătoare și anterioare lui — nu o spune, și nu putea să o spună, pentru că, toate aceste dispozițiuni ale legiferării agrare, nu puteau să meargă atât de departe, încât să înlăture și rânduilele civile cu privire la vânzarea proprietăților, atunci când — încă odată —, *exproprierea nu era cu nimic împiedecată*, și să creieze într'astfel, o situațiune foarte gravă în consecință, — *aceia de a scoatereii din comerț*, în întregime, a unor atari bunuri.

* *
Dobânditorului, i se va fi luat prin expropriere, în întregime sau într'o oarecare măsură, ceia ce a cumpărat, — nu poate să fie lucru de mijrare; a cumpărat sub o condițiune și o constrângere legală — ca să zic așa —, *aceia de a supune exproprierei terenul dobândit*.

În cazul cel mai fericit, când fostul proprietar — vânzătorul —, nu-și va fi luat precauțiunea de a nu răspunde în situațiunea exproprierei părții vândute, va avea, de sigur, la îndemână, acțiunea în restituirea prețului, acțiune ce în mod evident i s'ar fi refuzat, dacă vânzarea n'ar fi existat din punctul de vedere civil.

* *
Acestea spuse, să viu la o chestiune care mi s'a părut destul de interesantă, și care — socotesc —, este de natură a constitui preocuparea de câteva momente, a acelor cari aplică legea agrară.

Un proprietar al situațiunii juridice dela 1916, cu mai multe moșii, parte arendate, parte cultivate în regie, vinde în întregime sau într'o oarecare măsură terenul *expropriabil* al uneia din moșii; în instanța de expropriere, figurând pentru restul proprietății nevândute, în conformitate cu art. 11 din l. agrară, poate să-și aleagă suprafața scutită de expropriere.

Chestiunea care se pune, este: într'o asemenea împrejurare, cum poate el să facă această alegere?

Suprafața scutită de expropriere, poate oare să și-o aleagă aiurea decât în moșia vândută?

Instanța, chemată să hotărască în privința acestei alegeri și comasări, nu cumva trebuie să facă aplicațiunea art. 11 din l. agrară, *fixând porțiunea rămasă dela expropriere în moșia sau partea din moșie vândută?*

Și cumpărătorul, ce figurează în instanță ca deținător actual al terenului achiziționat, nu are dreptul ca, în cazul acesta, să intervină și să ceară ca alegerea să se facă în terenul — ca situațiune — ce a cumpărat?

Pentru a putea răspunde acestor întrebări, voi pune o alta.

Ce poate să vândă un proprietar, cu începere dela data de 15 August 1916, și cu toată dispozițiunea art. 3?

În afară, desigur, de terenul neexpropriabil, în înțelesul art. 4 și 13 din lege, — din porțiunea *expropriabilă* — arătată de aceleași texte, incontestabil că poate să vândă ceva, și cât anume?

Evident, *porțiunea ce i-a rămas neexpropriată*.

Acest răspuns apare fără de nici o umbră de ezitare, pentru că prin asemeni vânzări nu se eludează scopul urmărit de către legiuitorul agrar; nu se vinde, decât *ceia ce a rămas* după aplicarea exproprierei, deci după ce în principal cerința legii a fost satisfăcută.

Este indiferent că vânzarea s'ar fi efectuat tocmai după terminarea în fapt a exproprierei, ea putea să se petreacă chiar înainte de acest eveniment.

În adevăr, ce s'ar putea spune împotriva unui act de înstrăinare al proprietarului situației juridice dela 1916, săvârșit între 15 August 1916 și data rămânerei definitive a hotărârei de expropriere, și prin care acesta își vindea, în mod neprecizat ca situațiune, întinderea cultivabilă în sensul legii, ce i-ar fi rămas după expropriere?

Nimic, de sigur, cantitatea fiind totuși posibil de determinat, vânzarea avea obiect, conf. art. 964 c. civ.

Chestiunea care face obiectul principal a acestor însemnări, este însă aceia în care, un atare proprietar, ar fi vândut în acest period de timp, o porțiune de teren cultivabil, determinată ca situațiune, vecinătăți și suprafață.

Este evident, că sub raportul aplicării legii agrare, și numai sub acest raport, această vânzare era fără de efect, și adică, exproprierea nu poate să țină seamă de ea; cota — după criteriul economic al legii — operează, luând de temelie întinderea situațiunii juridice dela 1916, și *proprietății*, i se „răsluește“ o parte, după o fericită și nimerită expresiune.

Această răsluire terminată, să revenim la aplicațiunea art. 11, și să nu uităm că vânzarea *civilă*, deși neținută în seamă de l. agrară și pe care o interesează întinderea dela 1916, trăia totuși în această vreme.

Și atunci, fostul proprietar dela 1916, *singur*, poate să ceară alegerea terenului neexpropriat, ori unde va voi, cum s'ar părea că zice la prima ochire art. 11, — ori la această pretențiune, trebuie în prim rând să aibă cuvântul dobânditorul în baza actului său de cumpărare, și căruia, până la această etapă, din pricina scopului legislației agrare, repauzând pe situația întinderii dela 1916 a proprietății, i se refuzase puțința de a-și spune și el pasul?

Art. 11, permițând proprietarului de a-și alege, ca situațiune, ceia ce a rămas dela expropriere, mai există acum vreun motiv, din punctul de vedere al l. agrare, ca înstrăinarea inexistentă până aci, să nu poată să apară, de această dată, în plină lumină?

Evident, nu. Fostul proprietar, prin acea înstrăi-

1) Pentru motivele — nediscutate — juridice ale D-lui Avocat Alex. A. Stan, din articolul sau *Exproprierea*, publicat în „Curier Judiciar“ No. 11/923, pag. 168. *Contra* — A. Juvara „Curier Judiciar“ No. 5/923.

nare de teren cultivabil, se desbrăcase de o parte de drepturile ce avea, și neapărat, *numai asupra aceia ce i-ar fi putut rămâne dela expropriere, căci altceva, și mai mult, nu putea să vândă.*

Dacă în actul de vânzare specificase și identificase întinderea înstrăinată, această identificare exista încă dela confecționarea actului, cu singura condițiune ca ea să poată corespunde quantum-ului ce trebuia să rămână după expropriere.

Vânzarea astfel făcută, nu era în realitate, decât tot a porțiunii de teren cultivabil ce-i rămânea, ca în primul exemplu ce am dat mai sus, doar că de această dată, se indica și situațiunea și vecinătățile.

Așa dar, încă dela epoca înstrăinării, proprietarul dela 1916 își manifestase cu anticipație, în tot sau într-o oare care măsură — după quantum-ul de înstrăinare ce făcuse —, dreptul de alege o porțiune ce i s'ar fi convenit după expropriere.

Iată pentru care cuvânt, sub raportul aplicării art. 11, de acord cu părerea d-lui avocat Al. Stan, deținătorul actual al terenului, fiind și pentru stat-proprietarul, *cererea acestuia trebuie să fie ținută în seamă*, pentru că în privința acestei alegeri, și în proporțiunea suprafeței dobândite și anume specificată ca situațiune, fostul proprietar *nu mai poate avea cuvântul la această epocă.*

Dobândit'a cumpărătorul mai mult decât trebuia să-i rămână fostului proprietar? — Quantum-ul achizițiunii, se va reduce până la acea limită, iar pentru diferență, va beneficia de acțiunea în restituțiune a unei părți din preț.

Va fi dobândit mai puțin? — *Numai în această împrejurare, și numai pentru porțiunea de suprafață, în complinire*, până la ajungerea întregului quantum rămas dela expropriere, va putea fostul proprietar să-și spună și el pretențiunea sa.

* * *
Cât privește situațiunea proprietarului dela 1916 cu mai multe moșii, care între 1916 și până la efectuarea exproprierei își înstrăinase către alte persoane *toate moșiile*, chestiunea este simplă, și pentru considerațiunile anterior expuse, urmează să i se refuze dreptul de a-și mai valorifica vre-o pretențiune pe baza art. 11 din l. agrară.

În adevăr, un asemenea proprietar, prin faptul unor atari vânzări, încă dela data efectuării lor, *a înțeles să transmită — implicit — și acest drept de alege al articolului 11, dobânditorilor — în întregime.*

Am crezut necesar să examinez aceste situațiuni, pentru că într'altfel, socotindu-se că fostul proprietar ar putea să apară ca beneficiar încă al dreptului statornicit prin art. 11 din l. agrară, s'ar neconsidera principiile fundamentale ce stau la baza convențiilor, — *acela a efectului ce ele au și trebuie să aibă între părțile contractante, și acel al executării lor cu bună credință.*

Nu este posibil să se lase crezută, nici cel puțin zarea unei putințe, pentru unii dintre foștii proprietari, de exemplu, cari, după ce au vândut, după ce în însăși declarațiunile de expropriere — ce nu ar mai fi trebuit să facă, și pe cari totuși le-au dat — arătau că înțeleg să-și aleagă terenul rămas de la expropriere în locul ce înstrăinaseră, — ar apa-

re în urmă în instanța de expropriere, încercând să-și valorifice pretențiuni, prin arătări precise și nepermise, în sensul că *ar voi să facă alegerea, în altă parte decât acolo unde — cu identificare anume — vânduseră.*

Ar fi de sigur aceasta, o ilustrare patentă de rea credință.

Ba, mai mult decât atât, unii dintre acei cari vânduseră *toate* moșiile, și ar interveni în instanță totuși, în modul arătat mai sus, nu este de mirare dacă ar putea merge și mai departe, și ar exercita poate, până la darea hotărârei, vre-o presiune odioasă asupra cumpărătorilor naivi și înspăimântați de perspectiva nenorocită ce-i așteaptă.

Ce i-ar putea împiedeca de a făgădui, ori căruia dintre cumpărători, pe rând, mirajul unei alegeri și comasări a porțiunii rămasă dela expropriere, și bine înțeles... în schimbul unei augmentări a prețului plătit odată!!...

Nu cunosc dacă până acum vre-o instanță a primit să asculte — conform art. 11 — pretențiunile vreunuia dintre acești foști proprietari; și aceasta, pentru că în materie de expropriere, revistele noastre de drept, nu au servit lumei cetitoare, un mai bogat material jurisprudențial, deși în această materie, se întâlnesc chestiuni în deajuns de dificile.

„Buletinul Comitetului Agrar“, care, în această privință, era menit să umple golul de care pomenesc, a apărut numai în primul său număr, iar neaparițiunea până acum și a unui număr următor, mă face să bănuiesc că această prețioasă publicațiune a fost sortită să aibă o viață efemeră...

Exproprierea, este drept, a fost una din măsurile care a răspuns în parte, necesităților de refacere socială de înalt ordin ale țării.

Cu prilejul reformei agrare, nu se poate tăgădui că proprietarii de moșii, au dat dovada înaltului simțământ de patriotism și a unei adânci și sănătoase conștiințe naționale, și — au acceptat fără de ezitare amputarea avutului lor.

Necontestat că aureola aceasta ce-i înconjoară, este păcat să poată fi întunecată de fapta unor elemente ce ar încerca proceduri ca cele expuse anterior, și cari, prin o interpretare *intenționat greșită* a art. 11, ar voi și s'ar încumeta să-și aroge un drept, fără a se gândi că în împrejurări ca cele examinate în însemnările de față, ar fi cel puțin nesocotit ca să se creadă, că zisul articol, ar fi putut să ofere posibilitatea unei *șantajări* — ce — după această interpretare, s'ar putea numi *legală!!...*

C. Cristodorescu

Fost judecător de sedință la Trib. Prahova

Avocat

Administrația revistelor roagă pe d-nii abonați în întârziere a-i trimite costul abonamentului rămas neachitat.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Secția I

Audiența dela 16 Octombrie 1923

Președenția d-lui Gh. V. Buzdugan, președinte

Aurel Ilescu cu C. B. Boroff.

RECURS ÎN CASAȚIUNE. — DREPT DE ORLİN CONSTITUȚIONAL. — ART. 103 AL ULTIM DIN NOUA CONSTITUȚIE.

Cu toate că conform art. 103 al. ultim din noua Constituție promulgată la 29 Martie 1923, dreptul de recurs în Casație este declarat de ordin constituțional, totuși această dispozițiune a legiutorului constituant nu se poate aplica de cât pentru viitor, iar nu și cu privire la hotărârile pronunțate anterior dispoziției constituționale noi și în baza unei legi care nu prevedea dreptul de recurs și sunt rămase ast-fel definitive.

No. 989.—Respins ca inadmisibil recusul introdus de Aurel M. Ilescu în contra deciziei No. 3/922 a Curței de Apel Craiova S. II în proces cu C. B. Boroff.

S'a ascultat raportul făcut în cauză de d-l consilier Em. Miculescu și d-nii avocați Ilescu pentru recurent și Friedman pentru intimat.

Curtea deliberând,

Asupra admisibilității recursului introdus de Aurel M. Ilescu în contra deciziei civile No. 3 din 1922 dată de Curtea de Apel Craiova, Secția II-a, în proces cu C. B. Boroff.

Având în vedere că, prin decizia atacată, Curtea de Apel a respins, ca nefundat, apelul făcut de recurent în contra ordonanței No. 248 din 1919 dată de Președintele Tribunalului Dolj, Secția I-a, prin care s'a admis acțiunea introdusă de C. Negri, azi scos din cauză, — în calitate de sequester administrator al averii supusului strein C. B. Boroff, intimatul în recurs, și prin care, — declarându-se nul, pe baza decretului lege 3242 din 1916 actul de vânzare cu dare de arvună a unui imobil din Craiova, intervenit în Iulie 1919, între intimat și recurent, — acesta a fost obligat să restituie intimatului imobilul în chestiune precum și arvuna primită.

Că, în contra acestei deciziuni s'a introdus recursul de față.

Considerând că, conform ultimului aliniat al art. IV din sus menționatul decret-lege, împotriva deciziunilor instanțelor de apel pronunțate în asemenea materie, nu mai există nici o cale de atac.

Considerând că dacă, conform art. 103 alin. ultim din noua Constituție promulgată la 29 Martie 1923, dreptul de recurs în Casație este declarat de ordin constituțional, această dispoziție a legiutorului constituant nu se poate aplica însă decât pentru viitor, iar nu și contra hotărârilor pronunțate anterior dispoziției constituționale noi în baza unei legi care nu prevedea dreptul de recurs și rămase astfel definitive;

Că, a admite contrariul ar fi a se repune în stare de judecată o serie nesfârșită de procese definitiv ter-

minate, ceiace nu a putut fi în intențiunea legiutorului constituant.

Considerând că, în specie, deciziunea atacată dată în baza decretului lege 3242 din 1916 care nu admitea calea recursului, a rămas definitivă conform art. IV din decretul-lege, înainte de 29 Martie 1923, data promulgării noiei Constituțiuni; că așa fiind, față cu cele mai sus expuse recursul făcut în contra acestei deciziuni este inadmisibil și ca atare urmează a fi respins.

Pentru aceste motive, respinge recursul ca inadmisibil.

Audiența de la 15 Octombrie 1923

Președenția d-lui Gh. V. Buzdugan, președinte

Sava Prodan cu David Cremer

BASARABIA. — PROCEDURA RUSĂ. — DREPTUL SUVERAN AL INSTANȚEI DE A APRECIA TERMENI UNKI CONVENȚIUNEI. — EXPERTIZĂ. — NEOBLIGATIVITATEA CONCLUZIUNILOR EXPERTULUI PENTRU INSTANȚĂ. (ART. 368, 694 ȘI 706 PR. CIV. RUSĂ).

Dispozițiunile art. 368 pr. civ. rusă, după care în cazurile când anumite chestiuni esențiale pentru rezolvarea pricinei nu au fost dovedite, Tribunalele sunt în drept a aduce aceasta la cunoștința împričinaților și a le da termen pentru lămuririle lor, constituie simple recomandățiuni ale legiutorului, lăsate la suverana apreciere a instanțelor de fond, așa încât Tribunalul, formându-și convingerea din elementele ce i-au fost furnizate, este în drept a rezolva pricina, fără a pretinde părților noi probe.

De asemenea instanța de fond nu e obligată a ține seamă de concluziunile unui raport de expertiză când din actele cauzei și a format altă convingere.

No. 981.—Respins recursul făcut de d-l Sava Prodan contra sent. 663/922 a Trib. Chișinău s. II dată în proces cu David Cremer. S'a ascultat citirea raportului făcut în cauză de d-l Consilier I. N. Stambulescu.

Curtea deliberând,

Asupra recursului făcut de Dr. Sava Prodan în contra sentinței No. 663/922 a Tribunalului Chișinău S. II-a, dată în cauză cu intimatul David Cremer.

Văzând motivul I de recurs tras din violarea principiului neintervenirii judecătorești cuprins în dispozițiunile precise și categorice ale art. 367 și 368 pr. civ. rusă.

Având în vedere sentința atacată cu recurs din care se constată că, recurentul Dr. Sava Prodan, având un apartament închiriat intimatului David Cremer printr'un contract expirat și prelungit de lege, a chemat în judecată pe intimat spre a se declara reziliat contractul de închiriere pentru motiv de neplata în mod anticipat a chiriei pe un an conform unei transacțiuni intervenite între părți, precum și pentru motivul că imobilul este deteriorat și amenință a se ruina.

Că această acțiune a fost respinsă prin sentința de față.

Având în vedere că, înaintea Tribunalului recurentul a susținut că chiriașul nu a plătit chiria anticipat pe un an după cum se obligase prin transacția intervenită între ei; că, însă, Tribunalul prin sentința de față, constată că din menționata transacție rezultă că la data ei, tranșându-se neînțelegerile anterioare dintre părți, s'a plătit chiria pe un an, dar că nu s'a stipulat ca pe viitor chiria să fie plătită anticipat și anual; că, de altfel, adaugă Tribunalul, nu menținerea transacției formează contractul părților, căci ea se referă la un contract anterior pe care nu-l desființează și nefiind dovedită epoca când chiriașul era obligat a plăti chiria, intimatul este descărcat prin plata ei lunară făcută conform obiceiului locului.

Că, astăzi, se pretinde de recurent, Tribunalul hotărând astfel violează art. 367 și 368 pr. civ. rusă, deoarece dacă Tribunalul avea credința că nu s'a lămurit suficient afacerea, trebuia să-i atragă atenția asupra chestiunilor nesuficient lămurite spre a administra dovezi suplimentare.

Considerând că, dispozițiunile art. 368 pr. civ. rusă, după care în cazurile când anumite chestiuni esențiale pentru rezolvarea pricinii, nu au fost dovedite, Tribunalele sunt în drept a aduce aceasta la cunoștința împricinăților și a le da termen pentru lămurirea lor, constituiesc simple recomandățiuni ale legiuitorului, lăsate la aprecierea instanțelor de fond.

Că, în specie, în actele și dovezile administrate de părți, Tribunalul găsiind elemente suficiente spre a-și forma convingerea asupra modalității plății chiriei apartamentului în litigiu, Tribunalul a fost în drept a rezolva pricina fără a pretinde părților să aducă noi probe.

Că, procedând astfel, nu violează textele de lege cătate prin motivele de recurs.

Asupra motivului II de recurs:

„Pentru a respinge acțiunea de evacuare, instanța de fond face aprecieri vădit personale și pe nimic bazate, conchizind că m'aș putea înțelege cu chiriașul cu care mă judecam, ca să-l hotărâsc să evacueze o parte din imobil pentru a o repara, în loc să se întemeieze—cum cere legea—pe probele din dosar și pe actul de expertiză a inginerului numit de prima instanță.”

Considerând că, pentru instanțele de fond nu sunt obligatorii concluziunile unui raport de expertiză și pe temeiul aprecierii suverane a probelor, instanțele de fond sunt în drept a înlătura aceste concluziuni când din actele cauzei Tribunalul își formează altă convingere.

Că, în specie, Tribunalul constatând că starea rea în care se află apartamentul era aceeași ca și în momentul închirierii și este datorită relei construcțiuni a clădirei și lipsei de reparațiuni neimputabilă chiriașului, și că reparațiunile se pot aduce fără rezilierea contractului, a fost în drept Tribunalul să nu țină seama de concluziunile unuia din experți cari examinând imobilul conchidea la evacuare.

Că, prin urmare, Tribunalul nu săvârșește vre'o violare de lege prin aceea că nu se întemeiază pe acest raport de expertiză și deci motivul de recurs e neîntemeiat.

Asupra motivului III de recurs:

«Omisiune esențială. Violarea art. 694, și urm. comb. cu art. 706 proc. civ. rusă, de oarece Trib. omite să se pronunțe asupra cererii de a se declara desființat contractul de închiriere.»

Considerând că din sentința de față nu se constată că intimatul ar fi cerut rezilierea parțială a contractului de închiriere pentru motivul că imobilul s'ar fi dărâmat în parte.

Că, astfel fiind, motivul de recurs prin care se pretinde că, Tribunalul a violat art. 694 și 706 și urm. proc. civ. rusă, prin aceea că nu a pronunțat rezilierea parțială, este neîntemeiat.

Pentru aceste motive, respinge.

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI

Secția IV

Audiența de la 9 Septembrie 1922

Președenția d-lui Șerban Gogălniceanu

Frații Roller cu Alexandru Cantonari

APEL.—NEMOTIVARE.—RESPINGERE.—ART. 69 PR. CIVILA.

Dispozițiunile art. 69 pr. civilă, potrivit căroră neindicarea temeiurilor de fapt și de drept pe care se sprijină cererea, îndrituește pe partea interesată a cere amânarea și comunicarea lor, fără însă a se putea face o a doua amânare pe acest motiv, se aplică și în apel, astfel că odată ce s'a acordat apelantului un termen pentru comunicarea mijloacelor de apel nu i se mai poate acorda o a doua amânare pentru același scop și în consecință apelul urmează a fi respins ca nefundat.

No. 60.—Respins ca nemotivat apelul făcut de firma Frații Roller în contra sentinței cu No. 960/921 a Trib. Ilfov S. II comercială în proces cu Alex. Cantuniari.

S'au ascultat d-l avocat Sepeanu pentru firma apelantă și intimatul Alex. Cantuniari în persoană.

Curtea,

Asupra apelului făcut de firma comercială frații A și I. Roller, în contra sentinței No. 960 din 1921 a Tribunalului Ilfov, S. II comercială, prin care este obligată să plătească intimatului Al. Cantuniari, suma de 20.584 franci belgieni sau echivalentul lor în lei românești 87.482, plus 1.000 lei cheltueli de judecată.

Având în vedere că intimatul a ridicat un incident, care tinde la respingerea acestui apel ca nemotivat, deoarece nu i s'a comunicat la domiciliu, motivele de apel.

Având în vedere că se constată în fapt din lucrările aflate în dosarul cauzei, că în ședința dela 9 Mai 1922, reprezentantul intimatului cerând obligarea firmei apelante să-i comunice la domiciliu motivele de apel, aceasta a cerut un termen în acest scop și Curtea, prin jurnalul No. 1722 din acea zi, i l-a acordat amânând procesul; că, totuși apelanta firmă Roller, de abia azi a depus cu petițiile înregistrate la No. 6939 și 6952, două rânduri de motive de apel, pe care însă nu le-a comunicat intimatului la domiciliu, cum fusese obligată.

Considerând că, conform art. 326 pr. civ., petiția de apel trebuie să cuprindă între altele motivele de apel.

Că, conform art. 69 pr. civ., neindicarea temeiurilor de fapt și de drept pe care se sprijină cererea, îndri-

tuește pe partea interesată, a cere amânarea și comunicarea lor, fără a se putea face o a doua amânare pe acest motiv.

Considerând că, dacă legiuitorul admite această urmă soluție pentru cazul când o cerere introductivă este lipsită de arătarea temeiurilor de fapt și de drept pe care se sprijină, aceiași rațiune impune a se admite aplicarea regulii și în cazul când petiția de apel este lipsită de indicarea motivelor de apel, pe care intimatul trebuie să le cunoască din vreme pentru a se înarma cu toate probele de care dispune în combaterea lor.

Că, odată ce s'a acordat apelantului un termen destul de lung pentru comunicarea mijloacelor sale de apel — dela 9 Mai 1922 — și ele nici n'au fost depuse decât abia astăzi, nu se mai poate acorda o a doua amânare pentru acelaș scop, mai ales că ne aflăm într'o acțiune cambială declarată urgentă prin art. 349 cod. comercial.

Că, astfel fiind, apelul de față este nemotivat și incidentul ridicat de intimat este fundat și urmează a fi admis.

Apreciind și asupra cheltuelilor de judecată cerute de intimat, le găsește justificate pentru suma de 500 lei și le admite.

Pentru aceste motive, respinge ca nemotivat apelul.

Semnați: *S. Cogălniceanu, N. Radovici, Andrei Rădulescu.*

TRIBUNALUL TECUCI

Audiența dela 31 Ianuarie 1924

Președenția D-lui V. Gh. Ioan, Președinte

Ionită Bobocea cu Ioann Marin Popa și alții.

PROBA TESTIMONIALĂ.—ÎNCEPUT DE DOVADĂ SCRISĂ.—IMPOSSIBILITATE FIZICĂ SAU MORALĂ DE A OBTINE O PROBĂ LITERALĂ.—ART. 1191, 1192 ȘI 1198 C. CIV.

Prohibițiunea probei testimoniale din art. 1198 c. civ. încetează oricâteori lipsa de dovadă scrisă nu este imputabilă persoanei care invoacă această probă, ci împrejurărilor în care s'a petrecut actul.

No. 25.—Respinsă acțiunea intentată de Ionită Bobocea contra Ioanei Marin Popa și alții.

S'au ascultat d-nii avocați C. Condache și T. Corodeanu pentru reclamant; G. Casan și Vasile Radu pentru pârâți.

Tribunalul,

Având în vedere acțiunea intentată de Ionită Bobocea, plugar din Comuna Umbrărești, Județul Tecuci, contra Ioanei Marin Popa văduvă din comuna Băreca, atât personal cât și în calitate de tutrice legală a minorilor Vasile și Maria Marin Popa, rămași pe urma defunctului Marin Popa contra lui Constantin M. Popa și Neculai Marin Popa, ambii plugari în calitate de fii și moștenitori a def. Marin Popa și Ținea Ion Marin Popa, văduvă, în calitate de tutrice legală a minorului Ion, rămas pe urma def. Ion Marin Popa, fiu al def. Marin Popa, domiciliată în comuna

Movileni, Jud. Tecuci, pentru anularea actului de vânzare autentificat de Judecătoria Ocolului rural Ivestița No. 351 din 1913 și transcris la acest Tribunal sub No. 1829 din 1913, cerând a se declara acest act simulat și deci tinzând la anularea lui.

Având în vedere tema pe care s'a pus reclamantul că, actul este numai aparent, ascunzând sub forma lui exterioară un fond, care nici odată nu a existat și cere ca în lipsă de contra-inscris, să dovedească simulațiunea prin prezumțiuni, bazat pe dispozițiunile art. 1198 c. civ. într'u cât s'a găsit în imposibilitate fizică, cum și în imposibilitate morală sau relativă, de ași procura dovada scrisă contra obligațiunelor constatate prin act.

Având în vedere că, în fapt, se constată vânzarea mai multor imobile proprietatea reclamantului Ionită Bobocea către Marin M. Popa, efectuată prin actul de vânzare autentificat de Judecătoria Ocolului Rural Ivestița No. 351 din 29 Iulie 1913 și transcris la acest Tribunal sub No. 1829 din 5 August 1913 susținând reclamantul, ca această vânzare a făcut'o în scopul de a sustrage imobilele de la urmărirea creditorilor.

Având în vedere că, potrivit dispozițiunilor art. 1911 c. civ. nu este admisibilă proba cu martori despre un lucru oarecare de o sumă sau valoarea mai mare de 150 lei și nici în contra și peste ceia ce cuprinde un act, cu toate că ar fi cestiunea de o sumă sau de o valoare mai mică de 150 lei.

Că, aceste dispozițiuni completate cu acelea din art. 1192 până la 1196, conțin regula prohibițiunei probei testimoniale, iar legea nu admite de cât două excepțiuni, prima prevăzută de art. 1197 c. civ. când există un început de dovadă scrisă, în care caz proba cu martori este admisă ca dovadă până la ori ce valoare, și a doua excepțiune cuprinsă în art. 1198, când partea a fost în imposibilitate fizică sau morală de a obține o probă scrisă precum și atunci când titlul a fost pierdut din cauză de forță majoră.

De aci principiul prohibițiunei probei testimoniale este regula, legea neadmitând'o de cât prin excepție și toate excepțiile sunt de natură riguroasă.

Ocupându-ne de ceia de a doua excepție, îmbrățișată de reclamant, vom examina până la ce punct acesta, judecând după natura împrejurărilor în care a lucrat, s'a găsit în imposibilitate de ași apropia proba literară, a neexistenței legăturilor juridice concretizate prin actul care se voește a fi sfărâmat prin acțiunea de față.

Că, de și exemplele enumerate de art. 1198 c. civ. prin punctele 1, 2, 3 nu sunt limitative, legiuitorul nu a circumscris aplicația textului, ci a lărgit'o chiar în afară de aceste cazuri, cu singura condiție ca partea să fi fost în imposibilitate de ași redija un act scris, iar sfera sau înțelesul termenului de „imposibilitate”, se trage evident din indicațiile cu titlu de exemple prevăzute la cele trei puncte de mai sus, unde întâmplarea, nevoia și alte circumstanțe determina săvârșirea actelor, fără a lua cătuși de puțin loc în efectuarea lor, în mod direct voința părții.

Că, dar prohibițiunea probei testimoniale, încetează în toate cazurile, unde lipsa actului nu este imputabilă persoanei care invoacă această probă, ci împrejurările în care s'a petrecut actul, cu alte cuvinte

legiitorului nu putea să ceară lucruri care sunt peste putință: „l'impossible n'est tenu“: — dar această regulă se mai poate traduce și sub forma că atunci când legea ordonă dresarea unui act, ea presupune în mod manifest că părțile au putere de a-l face, căci legea nu poate cere imposibilul sau după Pothier, inadmisibilitatea probei testimoniale presupune esențialmente posibilitatea de a ridica un act.

Că de aci, prin putința de a face un act, se înțelege un concurs de împrejurări care scapă voința părții de a-și apropia și numai așa, imposibilitatea se apropie de cazul fortuit sau de forță majoră din art. 1198; căci, ori de câte ori partea prin voința sa s'a pus singură în imposibilitate de a-și procura proba literară, nu se mai poate susține că ea se găsea într'o imposibilitate, când de și avea puterea de a înlătura neajunsul și de a schimba situația prin procurarea probei scrise, totuși parca cu intențiune și-a creat această poziție și atunci este cazul evident, că ea este în culpă, ale cărei consecințe chiar dezaastroase trebuie să le suporte. — (Laurent, XIX, par. 577 și urm. Baudry XIII, părți II, par. 2619 și următorii, Alexandresco, VII, pag. 278 și urm.)

În specie reclamantul Ioniță Bobocea, alegându-și complice în persoana cumnatului său Marin Popa, neștiutor de carte, a făcut-o cu voință, renunțând la luarea unui contraînscris, deci fiind în culpă prin procedarea sa, nu are de cât să sufere consecința faptei sale voite; căci, nu se poate trece ca verosimulă afirmarea că a făcut alegerea bazat pe încrederea că ia inspirat-o cumnatul sau prietenul său, de oare-ce dacă schimba alegerea ar fi avut pe lângă încredere și mai ales cea ce era indispensabil „proba literară“ că la timpul oportun să poată înlătura actul botezat pur aparent și să procedă la restabilirea situației juridice reale.

În ce privește, susținerea reclamantului că, prin înlăturarea neștinței de carte din cadrul imposibilităților materiale, s'ar restrânge însăși sfera de aplicare a chestiunii, credem din contră că, a admite cazul ca tratând cu o persoană ce nu știe carte, partea poate ori când să atace și să dovedească cu martori simulația, lasă că ar fi un adevărat pericol social, dar ar fi a se ridica o stare de fapt la rangul de principiu, ceea ce este riguros contrar dispozițiilor art. 1198 c. civ. și prin acesta departe de a se circumscrie sfera de aplicare a noțiunii de imposibilitate materială, însă se face o justă aplicare a dispoziției legii, lăsându-se diferitele cazuri la puterea de apreciere a judecătorilor după situația părților, calitatea lor și circumstanțele faptului.

Că, în fine, poziția care o mai invoacă reclamantul că actul simulat nu a putut fi distrus prin voința părților, întru cât Marin Popa decedând înainte de a dispărea cauza, actului aparent, el a rămas astfel în ființă; aci, este locul să se evedențieze, că din nimica nu se face dovada motivului invocat de reclamant, că pentru a frustra pe creditorii săi au ascuns sub o falsă aparentă ceea ce ei au voit să facă în realitate, deci lipsind această probă apare în lumină realitatea, că nu a fost aparentă vânzarea, căci dacă ar fi fost așa, reclamantul a avut tot timpul ca de la 29 Iulie 1913, și până la 20 Iulie 1915, data morții lui Marin M. Popa, să facă ca de comun acord să

anuleze actul de vânzare și cu el să dispară și obligațiunile ce le conținea; iar cât despre declarația din 18 Iunie 1915, de care voește a se servi reclamantul, pentru dovedirea simulației, ea este fără nici o valoare juridică, fiind dată prin punere de deget de către Marin M. Popa, fără ca ceea ce conține să imprime caracterul de realitate prin autentificare și care nu era exclusă la domiciliu, în cazul când Marin Popa ar fi fost bolnav și în imposibilitate a se deplasa la instanță.

Ca, trecând la examinarea imposibilității morale, invocată de reclamant, de a putea lua contra-înscris, ea cade de plano, atât timp cât defunctul Marin Popa nu știa carte, totuși o astfel de probă se putea lua sub o formă autentică și de aceea ea înțează a fi cercetată principial și apoi raportată la speță.

Că, tema se pune pe considerațiuni de conveniență, rezervă și delicateță, care au împiedicat pe reclamantul Ioniță Bobocea, de a lua contra-înscris de la cumnatul său Marin Popa.

Că, nu trebuie confundată imposibilitatea morală, cu temerea de a jigni conveniența sau de a bleza delicatețea aceluia de la care înțează a reclama înscrisul;

Că, de și autorii și jurisprudența franceză, admit nu numai imposibilitatea materială, dar și imposibilitatea morală, totuși se feresc a ridica regula din art. 1198 la rangul de principiu ci cazurile în care au hotărât jurisprudența, au fost mai mult chestiuni de fapt, de cât de principiu.

Așa, s'a judecat cu drept cuvânt, ca raporturile de rudenie existente între părțile contractante, nu creează nici o imposibilitate, de a tuage o probă scrisă a obligațiunii.

Și că în toate exemplele din jurisprudența franceză, enunțate de doctrină, este atât de puțină imposibilitate morală, că este de ajuns de multe ori, pentru a le învinge a învocea adaugiul trivial „en affaires comme en affaires“ (Huc, VIII par. 295).

În speță, legătura de rudenie a reclamantului, cumnat cu def. Marin Popa, oameni de țară, nu era de natură, ca cerându-i acestuia din urmă un contra-înscris autentic, să-l blezeze, când știut este că la țară chiar dacă cunosc natura actelor, le trec ca ceva divers, fără a se ocupa prea mult de consecințele morale, care în cazul nostru nu se văd a exista.

Că, așa fiind, reclamantul Ioniță Bobocea, negăsindu-se nici în imposibilitate fizică, nici în imposibilitate morală sau relativă, nu poate uza de proba cu martori sau presumpții, spre a dovedi că actul de vânzare autentificat de judecătoria Ocoului Rural Ivesti la No. 351 din 1913, și transcris la acest Tribunal sub No. 1829 din 1913, este simulat și în lipsă de probă literală sau alte dovezi care să conducă la soluția urmărită de reclamant prin acțiunea de față, ea cată a fi privită ca nefundată și ca atare respinsă.

Văzând și conștient de faptul de judecată formulată de părți, care apreciindu-se se ficsează la suma de 400 lei.

Pentru aceste motive, redactate de d-l Președinte V. Gh. Ioan, respinge ca nefundată acțiunea, etc.

Semnați: V. Gh. Ioan, Ion Hozoc.